

Parken.

Teater, dans, dragkamp och mötesplats för kolonister och besökare.

På höjdplatån vid Ripstigen 1-5, i kvarteret Reliefen, där det idag ligger tre punkthus fanns fram till 1957 det tallbevuxna område kolonisterna kallade parken. Dess areal var omkring 15 000 kvadratmeter och arrenderades sedan 1925 av Domänstyrelsen, till att börja med för 10 kronor per år.¹

Här firade föreningens medlemmar sina midsommar- och höstfester, sex större jubiléer (10, 15, 20, 25, 30 och 40 år) och här tog man emot besökande. Under sommaren 1926 besökte, enligt Minnesskriften från 1949, finska kolonister området fyra gånger. Under det stora Nordiska koloniträdgårdsmötet 1930 kom, enligt tidningen Koloniträdgården, busslaster för att bese vår koloni. År 1936 kom 225 kolonister från Gävle och Nyköping på besök och 1947 gästade 200 kolonister från Villsta koloniförening i Eskilstuna och 300 medlemmar från Uppsala koloniförening vårt område. Detta enligt föreningens verksamhetsberättelse för 1936.

Genom frivilliga bidrag och kredit på Ekesiöö brädgård för virke kunde man tidigt bygga en dansbana med en liten musikpaviljong efter ritning av Einar Rudskog.² Även en teaterscen byggdes. Kulisserna kom från Kungliga Operan, troligen förmedlade av Erik Olander på lott 2 (Olander var scenverkmästare på Operan). Föreningens teateramatörsällskap stod för framföranden och höll även i de populära revyerna. Det var inte minst ungdomarna som bidrog till nöjes- och kulturscenernas innehåll. Under åren 1926 och 1927 fanns en särskild Kamrat- och Ungdomsförening. Drygt ett årtionde senare – 1939 – började Bergshamra-Klubben sin verksamhet med olika sektioner för teater, idrott och studieverksamhet. Man gav också ut en stencilerad tidning, Bergshamra Blaskan, och producerade några ambitiösa och påkostade revyer. Gamla kolonister fortsatte den ungdomliga traditionen under namnet Bergshamrapojkarna (där även kvinnor ingick).

Bergshamrakolonins egna ungdomar stod för en stor del av underhållningen i Parken. Fotografiet som togs på 1920-talet visar fem unga damer vid dansbanans musikpaviljong. De två längst till höger är kusinerna Helfrid och Vera Lindner. Helfrids far Aron hade lott 9 och Veras far hade lott 10. Idag innehas den lotten av Veras son, Göran Björk.

I Minnesskriften från 1949 betonar man den sociala betydelsen och att parken ”varit till verklig nytta och nöje som samlingsplats för möten, föredrag och andra samkväm såsom fester i egen regi med massor av tävlingar för barn, sillsexor och knytkalas, med andra ord, ett nödvändigt centrum för kolonisternas gemensamma intressen.”

I parken fanns fler attraktioner. Skjutbanor för luftgevär, pilkastning, en kaffestuga och några försäljningsstånd. För bekvämligheten svarade, på undanskymd plats, två torrtoaletter, en för damer och en för herrar samt en urinoar.³

Parkens dragkampsbana utnyttjades av både koloniföreningens egna lag och utomstående lag. Här poserar Bergshamras stadiga grabbar med väst, klockkedja och ärmhållare framför Parkens scen med kulisser från Kungliga Operan. Lägg märke till repet (30 meter långt).

Längre ner mot Ulriksdalsvägen fanns även en dragkampsbana. Sporten hade blivit väldigt populär sedan Sverige tog OS-guld 1912 och VM-guld i Polen året därpå. Föreningen hade duktiga dragkampare, men banan var oftast uthyrd till olika utomstående lag. På sportsidorna i dagspressen kunde man exempelvis läsa: ”Serietävlingar i dragkamp äga rum på Bergshamra koloniområde söndagen den 10 juni kl. 4.30 e.m. I denna omgång mötas följande lag: Tungvikt, 800 kg: Hamnarbetarna – Hamburgerbryggeriet.”⁴

Parken var alltså uthyrd till många olika föreningar under årens lopp. Ett exempel är 1935 då parken, enligt verksamhetsberättelsen, var uthyrd fyra gånger: en gång till cykelklubben Stefaniterna, två gånger till Sleipners dragkampslag och en gång till Ulriksdals idrottssällskap. Även kommunen hyrde av föreningen: ”Solna stads idrottsstyrelses lekverksamhet för barn upp till 15 år” ägde rum där fredsvåren 1945, enligt annons i dagspressen.⁵

Parken var, som framgått, tämligen välutrustad och kunde hantera många av de sociala aktiviteter som ägde rum utanför de enskilda lotterna. En del av dessa aktiviteter uppfattades som störande enligt Minnesskriften från 1949: ”Parken har varit ett tvisteämne många gånger de första åren då dans pågick onsdag, lördag och söndag. Detta gjorde att icke önskvärda element fick en permanent samlingsplats vid dessa dagar till förfång för de närmast belägna kolonisterna.”

Den musik som spelades uppskattades inte heller av alla. Rubriken ”Jazz eller ej i kolonierna ett tvisteämne.” stod att läsa i DN redan 1927.⁶ Tidningen hade fått klagomål från just Bergshamra rörande oväsen från dansbanan och därför kontaktat Anna Åbergsson, som inte ansåg att det fanns någon anledning till klagomål, ”allra minst vid Bergshamra, som är en mönsterkoloni i alla avseenden /.../och ordningen övervakas vid varje dansafton antingen av fröken Åbergsson själv eller någon annan i ledningen.”

När författaren Helmer Grundström besöker området en höstdag 1938 så konstaterar han att danstillställningar numer sällan förekommer. ”Man har försökt, men det har kommit så många ligistelement att man tvingats ha för mycket poliser. Och det passar sig inte i en så idyllisk koloni.”⁷

Hur uppfattades då parken av utomstående? Det fanns nog många åsikter och omdömen. På en karta från 1936 som ritades i samband med tillkomsten av den nya och stora Stocksundsbron har parkområdet fått beteckningen ”Nöjesfält”.⁸

Här skedde också en viss försäljning. I ett tryckt meddelande daterat den 1 juni 1938, till alla kolonister påminde styrelsen om att ”Fotogen säljes, som under föregående år, i parken, lördagar kl. 17-18.”⁹

Slutet började närma sig för parken när det nya Bergshamra skulle växa fram. I verksamhetsberättelsen summerade man året 1952 sålunda: ”Till följd av raserade stängsel och grävningsarbeten har parken icke varit uthyrd under året.” Någon verksamhet kunde inte heller rapporteras under de följande åren och 1957 revs de sista resterna i parken och dessutom tvingades 11 kolonister lämna sina stugor ”efter att ha haft flyttningshot över sig hela sommaren.”¹⁰

Under sitt besök i parken 1938 noterade Helmer Grundström även följande: ”Intresserade naturvårdare har visserligen försökt få Bergshamras kolonister att för en summa av 6,000 kronor omvandla dansbacken till kulturpark med nykterhetskafé och fågelholkar, men det har inte lyckats.”

¹ Kungl. Domänstyrelsens arkiv. Landsarkivet i Härnösand.

² Minnesskrift 1949.

³ Uppgifter från Sixten Thorén, vars minnesanteckningar finns på föreningens hemsida.

⁴ Dagens Nyheter 1934-06-07.

⁵ Dagens Nyheter 1945-05-07.

⁶ Dagens Nyheter 1927-07-24.

⁷ Aftonbladet 1938-10-23.

⁸ Solna stadsarkiv. Karta över mark som tages i anspråk för omläggning av Norrtäljevägen/.../Upprättad 1936.

⁹ Kungliga Biblioteket. Vardagstryck.

¹⁰ Bergshamra koloniförening U.P.A. Styrelsens och revisorernas berättelser för år 1957.